

Християнська етика в українській культурі

поради небайдужим батькам

м. Суми 2011 р.

Що собою являє програма курсу «Християнська етика в українській культурі»?

Духовна культура є основою життя суспільства, тому що вона вбирає в себе традиції, цінності, досягнення попередніх поколінь і передає їх наступним. Тому культура народу становить певну цілісність, у якій поєднуються минуле й сучасне. На наше переконання, об'єднують українську культуру і роблять її цілісною християнський дух і зміст. Вони виявляються в різних сферах і у кращих зразках культурної спадщини - в архітектурі, образотворчому й музичному мистецтві, літературі тощо. Християнському впливу завдячує українська культура у своїй естетиці відчуттям прекрасного, прагненням до довершеного гармонійного поєднання змісту та форми; своїми моральними засадами - відстоюванням родинних і суспільних моральних засад, милосердям, чуйністю до знедолених, позитивним світовідчуттям, доброзичливим ставленням до носіїв інших культур і світоглядів.

Завданням курсу «Християнська етика в українській культурі» є сприяння духовно-моральному розвитку дітей і прищеплення любові до ближнього, до України через ознайомлення з національним, культурним надбанням, кращими зразками вітчизняної культури; через ознайомлення учнів з християнськими моральними цінностями: людяністю, милосердям, пошаною до батьків та старших, працелюбністю, гостинністю, вдячністю тощо, які водночас глибоко виявляються в українській культурі і за своєю суттю є загальнолюдськими.

Для забезпечення навчально-виховного процесу створено навчально-методичні комплекси для 1-4 класів, складовими яких є робочі зошити, методичні посібники для вчителів, музичний супровід (СЮ), які містять завдання на розвиток мислення, творчих здібностей, пам'яті, уваги.

Як переконати керівництво школи у доцільності запровадження курсу «Християнська етика в українській культурі»?

Програма курсу «Християнська етика в українській культурі» розроблена у повній відповідності до існуючого законодавства України, державних нормативно-правових актів, внутрішніх настанов та розпоряджень Міністерства освіти та науки України.

Трапляється, що шкільне керівництво виступає проти введення цього курсу. Як правило, така позиція обумовлена тим, що керівництво не має достатньої інформації про характер, зміст та мету курсу, про існуюче нормативно правове забезпечення щодо введення предметів

духовно-морального спрямування, про ті позитивні результати впровадження курсу, які досягнуті в чисельних регіонах України, де викладається «Християнська етика в українській культурі». Так, переважна більшість керівників навчальних закладів цілком згодні з тим, що школа повинна сприяти духовно-моральному розвитку дітей і прищеплювати їм цінності, передбачені основним завданням програми курсу.

На це орієнтована і державна програма морально-духовного розвитку дітей та юнацтва. У відповідності до цих завдань рішенням колегії Міністерства освіти та науки України (29 червня 2006 р., протокол №8/1-2) були затверджені «Концептуальні засади вивчення в загальноосвітніх навчальних закладах предметів духовно-морального спрямування» (Надалі по тексту «Концептуальні засади»). Зокрема в цьому документі підкреслюється, що «...молода людина не повинна втратити свою індивідуальність, глибоке відчуття єдності з українським народом, повагу до його духовних, моральних і культурних надбань. Незалежно від своєї особистої національної і релігійної належності та світогляду учень повинен отримати можливість дізнатися про духовне коріння української нації».

Програма курсу «Християнська етика в українській культурі» вводить учнів у світ краси людських почуттів: милосердя, любові до ближнього, співчуття, жертовності, вдячності, гідності та шляхетності. Основою формування цих чеснот є християнська етична традиція, яка гармонійно поєднана з багатовіковою культурою українського народу.

Якщо в класі навчаються діти інших (нехристиянських) віросповідань, чи не буде викладання предмету порушувати їх релігійну свободу?

Концептуальні засади, у відповідності до яких розроблено програму «Християнська етика в українській культурі», визначають, що: «Навчальні курси духовно-морального спрямування не є безпосереднім навчанням релігії або атеїзму, не включають релігійні обряди (зокрема, здійснення колективної молитви), не ставлять за мету залучення до певної конфесії, не нав'язують учням релігійних або атеїстичних переконань, а слугують фундаментом для усвідомленого вибору дитиною духовних та моральних норм».

В інструктивно-методичних рекомендаціях щодо вивчення предметів інваріантної складової у 2010/2011 році також підкреслюється: «Зміст курсів духовно-морального спрямування не може нести катехізацію, неприпустимим є також нав'язування учителем дітям власних поглядів

у ставленні до тих чи інших церков, примус дітей до молитви під час уроків, відвідування церковних служб тощо».

Принципова відмінність вивчення християнської етики як навчальної дисципліни від релігійного виховання полягає в тому, що уроки християнської етики передбачають отримання певних знань про християнство, в той час як релігійне виховання передбачає здійснення обрядових правил. В цьому полягає головне розмежування між навчальним предметом християнської етики і релігією як сферою самовизначення особистості в межах свободи совісті, гарантованої Конституцією України.

Тобто курс «Християнська етика в українській культурі» не є релігійним — він має суто культурологічний, пізнавальний характер. Його мета - надати дітям можливість ознайомитися з традиційною культурою українського народу. Тому якщо хтось із батьків з побоюванням ставиться до програми «Християнська етика в українській культурі» саме з цього приводу, то це свідчить тільки про їх необізнаність. Якщо за цими мотивами керівництво школи намагається відмовити законним вимогам батьків щодо введення курсів, то це, як правило, є також свідченням непоінформованості керівника навчального закладу з цього питання. Як вже зазначалося, програма не нав'язує учням певних релігійних переконань, виключає участь дітей у релігійних обрядах, богослужіннях тощо. Тобто якщо дитина чи її батьки не сповідують християнство, це не є підставою для того, щоб вони не мали можливості ознайомитися зі споконвічними духовними традиціями України, які відіграли вирішальну роль у становленні її культури, суспільно-державних стосунків тощо. Однак це ніяк не заважає їм залишатися мусульманами, іудеями чи дотримуватися атеїстичних поглядів. Отримання знань про християнські, духовні традиції лише збагачує їх світогляд, формує навички толерантного ставлення до різних культурних та релігійних традицій.

Більш того, викладання курсу може відбуватися лише за згодою батьків. Тобто якщо, незважаючи на світський характер курсу, хтось із батьків все-таки не бажає, щоб їх дитині викладали предмет «Християнська етика в українській культурі», то це є їх правом.

Ким розроблена та затверджена програма «Християнська етика в українській культурі»?

Навчальна програма з даного предмету складена Київським міським педагогічним університетом ім. Грінченка. Програма «Християнська етика в українській культурі» розглянута та рекомендована Міністерством освіти і науки України (лист №1/11 - 4033 від 20.06.2007 р.).

Нижче ми наводимо коментар одного з її основних розробників, проректора з наукової роботи Київського педуніверситету Елли Вікторівни Белкіної (2007 рік).

- Чому саме ваш університет став розробником і програми, і підручника з предмету «Християнська етика»?

- Ми отримали розпорядження забезпечити супро-від, підготовку кадрів і видання підручників відповідно до наказу головного управління освіти КМДА про організацію експерименту з вивчення курсу «Християнська етика в українській культурі». І це не випадково. Справа в тому, що у нас накопичено значний досвід у розробці підручників з найрізноманітніших дисциплін. Ми отримали Гран-прі на форумі «Світ книги - 2004» за кращий підручник 2004 року, наші підручники знають у Європі. Один з них представили Єврокомісії з освіти, і там не повірили, що в Україні можуть створювати такі підруч-ники.

-Чиє ті, хто виступає проти «Християнської етики»?

- Ми проводили анкетування в одному з районів Києва. І отримали дивовижні результати. З опитаних ба-тьків 97% виявилися готовими активно підтримати ви-вчення християнської етики, 3% ставляться до цього предмету позитивно. Жоден не висловився проти.

Які ще є результати впровадження курсу «Християнська етика в українській культурі»?

Ще раз підкреслимо, що всі побоювання як бать-ків, так і шкільного керівництва на 99% викликані їх не-поінформованістю. Ситуація з морально-духовним ви-хованням в багатьох регіонах України є дуже схожою.

Також є схожим і розподіл жителів щодо їх віросповідання та ставлення до тих чи інших культурних традицій. Тому для подолання сумнівів щодо доцільності впровадження курсу «Християнська етика в українській культурі» може бути корисним знайомство з думкою батьків, керівництва шкіл та вчителів з тих регіонів, в яких вже активно впроваджується програма «Християнська етика в українській культурі». Нижче ми наведемо результати впровадження курсу «Християнська етика в українській культурі» в школах Києва та Полтавської області як таких, що мають певну схожість з нашим регіоном у релігійній, духовній та культурній традиції.

Київ

Керівник Київського управління освіти і науки Лілія Гиневич:

- Ми абсолютно впевнені, що чим раніше почати говорити з дитиною про базові цінності, тим раніше вона їх осягне і прийме. Тому дуже важливо не пропустити етап початкової школи. Ми не можемо сьогодні захистити дитину від усіх тих спокус і негативу, який вона бачить по телевізору, у комп'ютерних іграх і в житті. Але ми можемо дати їй опору у вигляді духовних цінностей. Саме з цією метою в Києві розробляється і впроваджується курс «Християнська етика в українській культурі». Курс цілком світський, не релігійний.

...Багато хто з батьків, безпосередньо ознайомившись із курсом, переконується в його світськості і культурологічній спрямованості. Приміром, коли ми розповідаємо дітям про якісь конкретні свята, скажімо, Різдво чи Водохреща, то показуємо саме народні традиції української культури, а не церковні обряди.

Не дивно, що батьки, діти яких уже вивчають цей курс, ставляться до нього дуже позитивно...

Практично всі задоволені рівнем викладання курсу і його методичним забезпеченням.

*«Дзеркало тижня» №6, лютий 2007 * * **

...Більшість батьків позитивно оцінює вплив курсу «Християнська етика в українській культурі» на виховання особистих якостей дитини. Про це йдеться у результатах дослідження Центру моніторингу столичної освіти щодо результатів запровадження експериментального курсу «Християнська етика в українській культурі». Дослідження було проведено у 121 навчальному закладі м.Київ. В анкетуванні брали участь вчителі та батьки учнів молодших класів. На думку батьків, уроки найкраще сприяють формуванню у дітей таких чеснот, як доброта, совість, милосердя, повага до батьків, учителів, старших людей, турбота про рідних. Заняття з християнської етики сприяють розвитку у дітей мислення, зв'язного мовлення, пам'яті, інтересу до знань, естетичних смаків, творчих здібностей. "Позитивний вплив на виховання дітей настільки очевидний, що 72% батьків чотирикласників бажають, щоб діти вивчали цей курс і у наступних класах, - розповів про результати опитування заступник голови КМДА Віталій Журавський. -Мешканці столиці належать до багатьох релігійних конфесій, але загальна гуманістична та культурно- просвітницька спрямованість програми нового предмету зацікавлює людей все більше».

прес-служба КМДА

Полтава

Галина Антонівна Каліберда, методист Полтавського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників:

- У загальноосвітніх навчальних закладах Полтавської області, як і у всіх областях України, продовжується всеукраїнський педагогічний експеримент з вивчення в 1-4 класах курсу «Християнська етика в українській культурі». Станом на квітень 2008 р. в експерименті беруть участь 1611 ЗНЗ України, які впровадили викладання курсу в окремих класах за вибором (письмовою згодою) батьків. За кількістю ЗНЗ, що беруть участь в експерименті, Полтавська область посідає п'яте місце після Волинської, Чернівецької, Донецької, Житомирської. «Християнська етика в українській культурі» читається з вересня 2007/08 навчального року як перший рік навчання в 28 районах та містах області і охоплює в 136 загальноосвітніх навчальних закладах 4260 дітей в 564 класах (із них 300 перших класів). Відповідно до проведеного моніторингу та звітів, поданих відділами (управліннями) освіти, факультативний курс викладається за рахунок годин варіативної складової типових навчальних планів, а також у позакласній роботі (через виховні години спілкування, гурткову роботу тощо).

...Діти з великим інтересом та зацікавленістю відвідують заняття з християнської етики, розуміють поняття добра і зла, старанно аналізують свою поведінку, з повагою ставляться до батьків, дорослих, учителів, один до одного. Сумлінно ставляться до навчання, намагаються уникати негативних звичок, проявів у поведінці... Вивчення курсу має позитивний вплив на учнів та їх батьків, дає можливість відновлення християнських традицій, цінностей, утвердження християнських чеснот, об'єднує покоління у повазі та турботі, формує в душах дітей любов до ближнього та Батьківщини.

Що потрібно зробити батькам, які бажають, щоб їх діти навчалися за програмою курсу «Християнська етика в українській культурі»?

Згідно з вимогами нормативних документів викладання предметів духовно-морального спрямування здійснюється при наявності:

- заяв батьків;
- підготовлених вчителів;
- методичного забезпечення.

Ніякі інші умови (наприклад, особисте ставлення керівництва школи до введення курсу) не можуть бути причиною для відмови батькам, які висловили своє бажання, щоб їх діти навчалися за програмою курсу «Християнська етика в українській культурі».

Як батьки можуть реалізувати своє право на те, щоб їх дітям викладався курс «Християнська етика в українській культурі»?

Для введення предмету «Християнська етика в українській культурі» потрібно, щоб 8 батьків (у міській школі), або 4 (в сільській) (з одного класу або паралелі класів) надали на ім'я директора школи заяву про бажання, щоб для їх дітей проводились заняття за програмою курсу «Християнська етика в українській культурі». Указана кількість заяв батьків визначається відповідно до Наказу МОН №128 від 20.02.2002, у якому зазначено: *«Мінімальна наоенюваність груп при проведенні факультативних занять та курсів за вибором у загальноосвітніх навчальних закладах міської місцевості становить 8 осіб, сільської місцевості - 4 особи»*. Додаткова інформація з організації факультативних занять також міститься в листі МОН №1/9-436 від 18.08.05.

Підготовка вчителів

Відповідно до Закону України "Про загальну середню освіту", викладати предмет духовно-морального спрямування можуть особи, які мають вищу педагогічну освіту та документ про проходження відповідної курсової підготовки на базі обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

При наявності заяв батьків керівництво направляє вчителя на відповідні курси, які проводяться обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти.

Таким чином, викладання предмету веде не священнослужитель, а вчитель, який має відповідну професійну підготовку. Тому побоювання, що введення курсу перетворить школу в місце релігійної пропаганди, є абсолютно безпідставним.

Методичне забезпечення

Програма «Християнська етика в українській культурі» має повне методичне забезпечення для 1-4 класів. Для кожного класу підготовлені: навчальний посібник, робочий зошит, методичний посібник для вчителя та СД-диск з музичним супроводом.

Які вимоги пред'являються до вчителів з програми «Християнська етика в українській культурі»?

Згідно із Законом України «Про загальну середню освіту», предмет духовно-морального спрямування може викладатися вчителями загальноосвітніх навчальних закладів, які пройшли відповідну педагогічну підготовку у вищих навчальних закладах. **(Концептуальні засади, розділ VI).**

Як уже зазначалося, підготовка вчителів відбувається на курсах, які проводить обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Окремо треба сказати про особисті якості вчителя курсу «Християнська етика в українській культурі».

Бездуховний вчитель, який володіє навіть найсучаснішими методиками, не зможе закласти духовно-моральне начало у своїх вихованців. Самі лише словесні настанови і моралізаторство можуть мати протилежний результат, якщо вчитель не має того, про що він говорить, у своєму серці та не намагається у своєму житті дотримуватися тих принципів, про які розповідає учням.

Тому вибір вчителя - це найвідповідальніший момент, який багато в чому визначає те, яким буде кінцевий результат. Основоположник української та російської педагогіки Костянтин Ушинський постійно підкреслював важливість дотримання «золотого правила» науки виховання: «Вчителю треба бути таким, якими він хоче бачити своїх вихованців».

Зазначимо, що у відповідності до положень **Концептуальних засад** при підборі кадрів для викладання предметів духовно-морального спрямування також повинна враховуватися думка батьків. Тобто на цьому найважливішому етапі участь батьків не тільки можлива, але і вкрай необхідна.

Підготовлено за участю громадського об'єднання «Батьки та педагоги за збереження духовних та культурних традицій»

Тел. для довідок 097-276-75-97; 099-126-81-11